

Tentoonstelling: De schepping van de wetenschap

Utrecht, 4 december 2023

Tussen religie en wetenschap heeft het altijd geknetterd. De twee hebben innig samengewerkt, maar kunnen ook keihard botsen. En tot op de dag van vandaag hebben ze onverwacht veel met elkaar gemeen. Hoe dit zit? Ontdek het in de fascinerende tentoonstelling *De schepping van de wetenschap* (22 februari t/m 2 juni 2024) in Museum Catharijneconvent. In nauwe samenwerking met Teylers Museum en Rijksmuseum Boerhaave laten we zien dat de geschiedenis van de natuurwetenschappen in West-Europa niet kan worden begrepen zonder kennis over de invloed van het christendom. Dit is de eerste tentoonstelling in Nederland ooit waarin de dynamische relatie tussen religie en wetenschap centraal staat.

Christendom en wetenschap hebben altijd lijnrecht tegenover gestaan. Dat is een hardnekkig idee, maar hun verhouding ligt historisch gezien anders. In *De schepping van de wetenschap* maak je een reis door de tijd aan de hand van eeuwenoude wetenschappelijke instrumenten, zeldzame manuscripten en hedendaagse kunst. Je wordt uitgenodigd om steeds met een andere blik naar het verleden en heden te kijken. Wist je bijvoorbeeld dat Descartes (1596-1650) – de grondlegger van het rationalisme – een gelovig man was of dat het christendom – veel langer dan vaak wordt gedacht – de belangrijkste inspiratiebron was voor het doen van wetenschappelijk onderzoek? En hoe zit het tegenwoordig met de relatie tussen religie wetenschap? Ook dat ontdek je in de tentoonstelling.

Kantelende wereldbeelden

In *De schepping van de wetenschap* staan vier blikrichtingen centraal waarmee de mens naar zichzelf en de wereld kijkt: de blik naar boven (het heelal), de blik naar binnen (het lichaam), de blik naar buiten (de natuur) en de blik naar beneden (de aarde). Steeds wordt de wisselwerking tussen religie en wetenschap onder de loep genomen: waar het ene object laat zien dat het christendom een drijvende kracht achter het verrichten van onderzoek was, wordt het bij een ander object duidelijk dat het christelijk wereldbeeld juist kantelde door nieuw opgedane inzichten.

Topstukken

Bij hoge uitzondering leent Teylers Museum een van hun absolute topstukken uit: de 'Zondvloedmens'. De Zwitser Johann Jacob Scheuchter (1672-1733) wist zeker dat dit de fossiele resten waren van een mens die de zondvloed had meegemaakt. Later bleek het te gaan om een versteende reuzensalamander. Een fantastisch voorbeeld van hoe fossiele vondsten fundamentele vragen opwierpen over de samenhang tussen religie en nieuwe wetenschappelijke inzichten.

Een ander topstuk is de eerste druk van de *Revolutionibus Orbium Coelestium* (1543) van Nicolaus Copernicus (1473-1543) uit de collectie van Tresoar. Deze is voorzien van aantekeningen van de beroemde professor Gemma Frisius (1508-1555). Copernicus ontwikkelde het heliocentrisch wereldbeeld, waarin hij stelde dat de aarde om de zon draait en niet andersom. In dit kader schittert er ook een gigantische Newtoniaanse telescoop in de tentoonstelling (collectie van Rijksmuseum Boerhaave) Het instrument – een vroeg-Nederlandse uitvinding – is verder ontwikkeld door o.a. de Italiaan Galileo Galilei (1564-1642) die voortborduurde op de ideeën van Copernicus. De observaties die met de

telescoop werden gedaan leidden tot veel discussie over de interpretatie van bijbelteksten, waarin werd gesuggereerd dat de aarde het middelpunt van alles was.

Hedendaagse kunst

In *De schepping van de wetenschap* is een belangrijke rol weggelegd voor hedendaagse kunst. Zo maakte kunstenares Iris Kensmil (1970) speciaal voor de tentoonstelling een portret van Henrietta Lacks (1920-1951), bij wie voor het eerst cellen werden ontdekt die zich ook buiten het lichaam bleven delen. Deze cellen worden nog altijd wereldwijd gebruikt voor medisch onderzoek. Haar nabestaanden zien de cellen als een heilig voortleven, waarmee Lacks ook na haar overlijden vele goede daden verricht. Kensmil maakte een intrigerend portret, waarmee de cruciale bijdrage wordt gevierd die Lacks met haar cellen aan de moderne wetenschap heeft geleverd. Dit verhaal demonstreert bij uitstek de complexiteit van de relatie tussen wetenschap en religie vandaag de dag.

Uitgebreid lezingen-en activiteitenprogramma

De tentoonstelling heeft een uitgebreid lezingenprogramma met wetenschappers en andere experts. Op 22 februari 2024 organiseren we in samenwerking met de Akademie van Kunsten (KNAW) een avond in het Trippenhuys in Amsterdam met als thema 'Zoektocht naar de ziel in kunst, wetenschap en religie'. Verder staan er lezingen op het programma over hedendaagse kunst en religie, de invloed van antieke denkers op ontwikkeling van de wetenschap, wantrouwen in de wetenschap en de invloed van Azië op de wetenschap in West-Europa.

Publicatie

Bij *De schepping van de wetenschap* verschijnt een gelijknamige, rijkgeïllustreerde publicatie, uitgegeven door Waanders en Museum Catharijneconvent. Het boek belicht de veelzijdige relatie tussen het christendom en de bestudering van het heelal, het menselijk lichaam, de natuur en de aarde in West-Europa. Een veelzijdigheid die zich beweegt tussen verbondenheid en vijandschap. De publicatie bevat bijdragen van Lieke Wijnia (samen met Geertje Dekkers conservator van de tentoonstelling) en tevens samensteller van de publicatie, Norbert Peeters, Thomas Dixon, Arjen Dijkstra, Tim Huisman, Trienke van der Spek, Stuart Mathieson, Jos Gommans, Willem Drees en Marieke Maathuis. De vormgeving is in handen van Frederik de Wal.

..... **Einde persbericht**.....

Noot voor de redactie, niet ter publicatie: Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de afdeling communicatie via pressoffice@catharijneconvent.nl of 030 – 231 38 35.

Persafbeeldingen kunt u downloaden via

<https://www.catharijneconvent.nl/pers/persafbeeldingen/>